

Okul Öncesi Dönemdeki Roman Çocukların Anne Babalarına Yönelik Algıları¹

Öğr. Gör. Dr. Melda KILIÇ*

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Samsun / Türkiye,
kilicmelda@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8013-875X

Prof. Dr. Fatma TEZEL-ŞAHİN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Ankara / Türkiye,
ftezel68@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2098-2411

Öz

Çocukların annelik ve babalığa dair ilk bilişsel şemalarında anne babaları önemli bir rol oynamaktadır. Hayatın ilk yıllarında çocuklar anne ve babalarının davranışlarını gözlemleyerek annelik ve babalığa ilişkin bir zihinsel model oluşturmaya başlarlar. Çocuğun yaşadığı çevreye özgü kültürel özellikleri ve davranış örüntülerini oluşturma sürecinde kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde annelik ve babalığa yönelik algılarının anlaşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma okul öncesi dönemdeki Roman çocukların anne ve babalarına yönelik algılarının incelenmesi amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Çalışmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma grubunu okul öncesi dönemdeki 30 Roman çocuk oluşturmuştur. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış bir görüşme formuyla toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış “Çocuk Görüşme Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle

¹ Bu çalışma, 2017 yılında Ankara’da 18-21 Ekim tarihlerinde düzenlenen olan 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 362 312 19 19 (5873) | Araştırma Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 16.12.2020, Kabul: 14.05.2021, Erken Görünüm: 23.05.2022, Basım: Aralık, 2022

yapılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda çalışmaya katılan okul öncesi dönemdeki Roman çocukların anne babalarına yönelik algılarının geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem; Roman çocuklar; Anne; Baba; Anne ve baba algısı.

Perceptions of Gypsy Pre-School Children Towards Their Parents

Abstract

Parents play an important role in first cognitive schemes of children in relation to motherhood and fatherhood. In the first years of life, children begin to create a mental model for motherhood and fatherhood by observing their parents' behavior. It is thought that it is important to understand the perceptions of children towards motherhood and fatherhood in pre-school period, which is a critical period in the process of forming cultural characteristics and behavioral patterns specific to the environment where the child lives. This study is a qualitative study conducted to examine gypsy pre-school children's perceptions towards their parents. Phenomenology design was used in the study. In determining the study group, criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was preferred. The study group consists of 30 gypsy pre-school children. The data of the study was collected through a semi-structured interview form. The "Child Interview Form" prepared by the researchers was used as the data collection tool. The data was analyzed by content analysis method. In line with the findings obtained, it was concluded that the perceptions of gypsy pre-school children in the study towards their parents were within the framework of traditional gender roles.

Keywords: Pre-school period; Gypsy children; Mother; Father; Mother and father perception.

Extended Summary

Purpose

While the attitudes and behaviors of mother and father form the basis of the attitudes and behaviors adopted by children against other persons and events in their life in the following years, they play an important role in the formation of the personality and their perspective on life (Çağdaş, 2009; Kandır and Alpan, 2008; Önder, 2003; Yavuzer, 2003). Children form a mental model for parentage by observing their parents' behaviors (Aytekin, Artan,

Bencik-Kangal, Çalışandemir and Özkızıklı, 2016) How parents' behaviors are perceived by their children will have an impact on children's future perceptions towards motherhood or fatherhood.

Gypsy people are a socio-cultural group with unique lifestyles, cultural structures, customs and traditions. Although they adopted a sedentary life after a nomadic life and they live within Turkish society, they maintain their lives by preserving their unique lifestyle, family structure, food and entertainment culture (Genç, Taylan and Barış, 2015). No study has been confronted in Turkey on the perception of gypsy children, who are defined as one of the different cultural identities with their own cultural characteristics, toward their parents. Accordingly, the purpose of the study is to examine gypsy pre-school children's perceptions towards their parents.

Method

This is a qualitative study aiming to examine perceptions of gypsy children towards their parents. The research was designed within phenomenology design which is one of the qualitative research methods. The study group of the research included 30 gypsy children in pre-school period. Criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, was used in determining the study group. In order for children to participate in the study, being gypsy child in pre-school period was determined as criteria. 20 of the children in the study group are girls and 10 are boys. 10 of the children are 4 years old, 11 are 5 years old and 9 are 6 years old.

The Interview Form prepared by the researchers was used in collecting the data. Before starting to collect the data, the parents of the children designated as the study group were informed about the research and the necessary permission and consent was taken. The data was collected through one-to-one interviews held with each child participating in the study for 15-20 minutes in a quiet environment where the participants could feel comfortable. Interviews were recorded by using tape recorder, and records were transcribed and turned into written documents. The data was analyzed by content analysis method.

Results

In this study aiming to examine the perceptions of gypsy pre-school children towards their parents, the following results were obtained:

Most of the children explained the concept of mother as the person who does housework and the concept of father as the person who goes to work /

brings home the bacon.

It was determined that children mostly perceive the duty of the mother as doing housework and the duty of the father as going to work.

Most of the children stated that their mothers spend their time by doing kitchen work and their fathers spend their time by watching television.

It was determined that in children's perceptions of what kind of person their mothers and fathers are, some children focused on the physical characteristics of the parents and others on the behavioral characteristics. The children mostly emphasized the positive behavioral characteristics of their parents.

When the activities of the children with their mothers and fathers were examined, it was determined that they mostly did kitchen activities with their mothers and watch television with their fathers.

Discussion

Parents are important role models for children in preschool years. By observing the behaviors of their parents, children form the basis of a mental structure related to parentage in early years. In line with the findings obtained, it has been concluded that children have a traditional perception of parentage. The results of the study are similar to the results of the studies conducted on the same topic (Akar and Aksoy, 2018; Aytekin et al., 2016; Bağçeli Kahraman and Arabacıoğlu, 2018; Diri, 2018). In Turkey the findings on the fact that parents usually exhibit traditional parentage behaviors are available (Tezel-Şahin and Özyürek, 2008). Especially parents of low socioeconomic level exhibit behaviors of traditional parental roles (Altuntaş and Altınova, 2015). In the Turkish family structure, mothers are largely responsible for raising children and for the activities required for the family to continue its existence (Demircioğlu, Tezel-Şahin and Günindi, 2011). It is thought that the perception of the children towards motherhood and fatherhood has been shaped in a traditional structure, since the families of the children who participated in this study are at a lower socioeconomic level and their mothers are mostly housewives and they are responsible for the care of the children.

Conclusion

It has been seen that the perceptions of gypsy pre-school children participated in the study towards their parents are within the framework of traditional gender roles. In order to increase the awareness and knowledge of

parents on these issues, parental education and family participation studies may be recommended in pre-school education institutions. It can be suggested that this study, which was carried out with gypsy children growing up in gypsy families in pre-school period, can similarly be conducted with older gypsy children or children with different cultural characteristics and the results can be compared.

Giriş

Çocuk, doğduğu andan itibaren yoğun biçimde anne ve babasıyla etkileşim hâlinindedir (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008). Çocuğun ilk sosyal çevresini anne babası oluşturur ve anne babalar çocuklarının sosyal gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Kuzucu, 2011; Spera, 2005; Tezel-Şahin, Akıncı-Coşgun ve Aydın-Kılıç, 2017; Yavuzer, 2013). Çocuğun hayatındaki ilk ve en önemli rol modelleri kendi anne babasıdır (Kırkıncıoğlu, 2003). Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar diğer gelişim dönemlerine nazaran çevrelerinde gözlemledikleri ve algıladıkları davranış örüntüleri ve yaşantılardan daha fazla etkilenmektedirler. Çocuklar bu dönemde anne ve babalarıyla özdeşim kurarak pek çok davranışı model alma yoluyla öğrenerek taklit ederler (Yavuzer, 2013). Anne ve babanın tutum ve davranışları ilerleyen yıllarda çocuğun hayatındaki diğer kişilere ve olaylara karşı benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturmakla birlikte, kişiliğinin biçimlenmesinde, hayata bakış açısında ve sosyalleşmesinde önemli bir rol oynar (Çağdaş, 2009; Kandır ve Alpan, 2008; Önder, 2003; Yavuzer, 2003).

Ailenin çocuğun sosyalleşmesindeki rolünü açıklayan sembolik etkileşimcilik kuramına göre sembolik etkileşimin pragmatizme dayanan üç temel ilkesi vardır. Bunlar: (1) İnsanlar kendileri tarafından anlam/önem yüklenilen davranışlarda bulunurlar. (2) İnsanların davranışları toplumdaki diğer insanlarla giriştikleri sosyal etkileşimden kaynaklanır. (3) İnsanlar karşılaştıkları durumları yorumlarlar ve ulaştıkları sonuca bağlı olarak da davranışlarını değiştirirler. Bu kurama göre kişi önce karşısındakinin davranışlarını yorumlamakta ve ardından eylemine karar vermektedir (Kasapoğlu, 2011). Sembolik etkileşimciliğin odak noktası anlamların üretilmesi ve kazanılmasıdır (Çabuk-Kaya, 2011). Bireyin sosyal hayatında oluşturduğu anlamlar bir olgu ile ilgili algılarının içeriğini oluşturmaktadır. Bireyin bir olguya ya da olaya yönelik algıları; deneyimleri, ön yargıları ve gereksinimleri aracılığıyla oluşmaktadır (Akgün ve Ergül, 2015). Çocukların küçük yaşlardan itibaren çevrelerindeki olgu ve olaylara karşı tutarlı bir algıya sahip oldukları ve bu algıların onların

psikolojik ve sosyal gelişimlerini etkilediği ortaya konmaktadır (Evirgen, 2010).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar anne babalarının davranışlarını gözlemleyerek daha erken yaşlarda anne babalığa yönelik bir zihinsel model oluşturmaktadır. Çocuklar anne babalarının davranışlarını gözlemleyerek hem cinsiyet rollerine hem de toplumsal rollere ilişkin bir yapıyı içselleştirmeye başlarlar. Anne ve babaların, benimsedikleri anne babalık rolleri ya da evdeki görev dağılımının geleneksel olup olmaması gibi faktörler çocukların annelik ve babalığa yönelik algılarında etkili olmaktadır. Gelecekte anne baba rolleri üstlenecek olan çocukların erken yaşlarda annelik ve babalığa yönelik algılarının ne olduğu ve anneliğe ya da babalığa ilişkin zihinsel bir modelin temellerinin nasıl şekillendiği araştırmalara konu olmaktadır (Aytekin, Artan, Bençik-Kangal, Çalışandemir ve Özkızıklı, 2016; Fulcher, Sutfin ve Patterson, 2008; Yağan-Güder ve Güler-Yıldız, 2016). Çocukların erken yaşlarda anne ve babalığa yükledikleri anlamların gelecekteki ebeveynlik davranışlarında kendini göstereceği düşünülmektedir.

Çocukların anne babalarına yönelik algılarını inceleyen araştırmaların bulguları okul öncesi dönemdeki çocukların anne babalarına yönelik algılarının toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde geleneksel bir yapıda şekillendiğini göstermektedir. Bu araştırmalarda toplumsal ve kültürel yapının annelik ve babalık rolleri üzerinde etkili olduğu dolayısıyla, toplumsal ve kültürel yapıda meydana gelen değişimlerin anne babalık rollerini de değişime uğrattığı sonucuna ulaşılmıştır (Akgün ve Ergül, 2015; Aytekin ve ark., 2016; Bağçeli-Kahraman ve Arabacıoğlu, 2018; Evirgen, 2010). Araştırmaların genellikle klasik Türk aile yapısına sahip anne babaların katılımıyla gerçekleştirildiği görülmüştür. Farklı kültürel özellikler taşıyan azınlık gruplara mensup ailelerde büyüyen çocukların annelik ve babalığa ilişkin algılarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmüştür. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, Roman ailelerde büyüyen okul öncesi dönemdeki çocukların anne babalarına yönelik algıları incelenmiştir.

Romanlar, kendilerine özgü hayat tarzları, kültürel yapıları, örf ve âdetleri bulunan sosyokültürel bir gruptur. Konar-göçer bir hayattan yerleşik düzene geçmelerine ve Türk toplumunun içinde yaşamalarına rağmen kendilerine özgü hayat tarzlarını, aile yapılarını, yemek ve eğlence kültürlerini koruyarak hayatlarını sürdürmektedirler (Genç, Taylan ve Barış, 2015). Roman aile yapıları incelendiğinde daha çok geniş aile yapısında olduğu

görülmektedir. Roman kültüründe erken evlilikler yapıyor olması nedeniyle aile yapılarının geniş aile tipinde olduğu ifade edilmektedir (Özdemir, 2017). Roman kültüründe ailede içinde kadınların daha çok söz sahibi olduğu anaer-kil bir aile yapısının benimsendiği görülmektedir (Toprak-Karaman, 2007).

Türkiye’de yaşayan Romanlar ile ilgili araştırmaların görece sınırlı sayıda ve yetersiz olduğu belirtilmektedir (Çelik ve Yüce-Tar, 2015). Ayrıca ilgili alanyazın incelendiğinde Roman çocuklarla yapılan araştırmaların daha çok çocukların okul doyumu (Öksüz, Güven-Demir ve Baba-Öztürk, 2018), okula devam ya da okulu terk durumları (Kumcağız, Özcan ve Şahin, 2018; Mercan-Uzun ve Bütün, 2015; Yavuzak-Taban, 2010), sosyal dışlanma (Genç, Taylan ve Barış, 2015) ve sosyal uyumları (Çeviker, Mumcu, Şekeroglu ve Bayrak, 2018), çocuk yoksulluğu (Okutan ve Turgut, 2018), kendi kimliklerini tanımlama biçimleri (Koptekin, 2013), eğitim sistemi içerisinde yaşadıkları problemler (Diktaş, Deniz ve Balcıoğlu, 2016) konularına odaklandığı görülmektedir. İlgili alanyazında Roman çocukların anne ve babalarına yönelik algılarının incelendiği, anneliğe ve babalığa ilişkin zihinsel modellerinin nasıl şekillendiğine ilişkin yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, Roman ailelerde büyüyen okul öncesi dönemdeki çocukların anne babalarına yönelik algılarının incelenmesi, dolayısıyla annelik ve babalığa ilişkin oluşturdukları zihinsel model hakkında fikir edinmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda okul öncesi dönemdeki Roman çocukların anne ve baba kavramına, annesinin ve babasının görevlerine, annesinin ve babasının zamanını nasıl geçirdiğine, annesinin ve babasının nasıl biri olduğuna, annesiyle ve babasıyla birlikte yapılan faaliyetlere yönelik algıları incelenmiştir. Bu çalışmanın kendilerine has kültürel ve toplumsal özellikler taşıyan Roman çocuklarının anne babalarına yönelik algılarıyla ilgili olması açısından özgün olduğu ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışma Roman çocuklarının anne ve babalarına yönelik algılarını incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Çalışmaya katılan çocukların anne ve babalarına yönelik algılarını ortaya koymada kendi yaşantıları temelinde betimleme yapıldığı için bu araştırma olgu bilim deseninde

tasarlanmıştır. Olgu bilim deseni, farkında olunan fakat ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ayrıca olgu bilim çalışmalarında bireylerin bir kavram ya da olgu hakkında deneyimleri anlamlandırılır (Creswell, 2013; Glesne, 2013). Çalışmada ele alınan olgu çocukların anne babalarına yönelik algılarıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Samsun ili Canik ilçesinde Yavuz Selim Mahallesi'nde yaşayan, yaşları 4-6 yaş aralığında olan 30 Roman çocuk oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede araştırmacı tarafından belirlenen ölçütler ya da daha önce hazırlanmış ölçüt listesi kullanılarak bu ölçütleri karşılayan durumlar üzerinde çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Buna göre çalışma grubunun oluşturulmasındaki ölçütler çocukların Roman ve yaşlarının 4-6 yaş olmasıdır.

Çalışma grubundaki çocukların 20'si kız, 10'u erkektir. Çocuklardan 10'u 4 yaşında, 11'i 5 yaşında ve 9'u 6 yaşındadır. Çocukların tümü yaşadıkları bölgede bulunan resmi bir bağımsız anaokulunda okul öncesi eğitim almaktadır. Çocuklardan 17'sinin 2, 6'sının 3, 3'ünün 1 ve 1'inin 4 kardeşi vardır. Çocuklardan 3'ünün kardeşi yoktur. Bunun yanı sıra doğum sıralarına göre çocukların 13'ü ilk çocuk, 5'i ortanca ya da ortanca çocuklardan biri ve 12'si ise son çocuktur. Çocukların 6'sının annesi okuryazar değildir. 14'ünün annesi ilkokul mezunu, 4'ünün ortaokul, 4'ü lise, 1'i ön lisans ve 1'i de lisans mezunudur. Çocukların 19'unun babası ilkokul mezunu, 4'ünün ortaokul, 5'i lise, 1'i ön lisans ve 1'i lisans mezunudur. Çocukların 8'inin annesi bir işte çalışırken, annelerin 22'si çalışmamaktadır. Çocukların 28'inin babası bir işte çalışırken 2'sinin babası herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan "Çocuk Görüşme Formu" kullanılmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocukların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanmış çocuğun cinsiyeti, yaşı, anne babasının öğrenim ve çalışma durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise çocukların anne babalarına yönelik algılarını ortaya çıkarabilmek amacıyla hazırlanmış sorular yer almaktadır. Sorular çocukların anne ve baba kavramına, annesinin ve babasının görevlerine, annesinin ve babasının zamanını nasıl geçirdiğine, annesinin ve babasının nasıl biri olduğuna, annesiyle ve babasıyla birlikte yaptıkları faaliyetlere

yönelik algılarını ortaya çıkarabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Çocuk görüşme formunun hazırlanması için ilk olarak alanyazın incelenmiştir. Alanyazındaki benzer çalışmalar üzerinde yapılan incelemeler neticesinde çocukların anne babalarına yönelik algılarını ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacılar tarafından görüşme formu taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formundaki sorular anlaşılabilirlik ve araştırılan konuyu kapsamaması yönünden değerlendirilmek üzere 3 farklı alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Nitel araştırmalarda iç geçerliğin sağlanmasında kullanılan stratejilerden biri uzman incelemesidir (Merriam, 2013). Uzman görüşlerine göre görüşme formunda ilgili düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşme formunda yer alan soruların anlaşılabilirliğini ve amaca uygunluğunu test etmek için çalışma grubunun dışında üç farklı çocukla görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler doğrultusunda görüşme formu son şeklini almıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için çalışma grubuna dâhil edilen çocukların ebeveynleri ile okula geliş ve gidiş zamanlarında tek tek görüşülerek bilgi verilmiştir. Ebeveynler çocuklarının araştırmaya katılımları için izin verdiklerine ilişkin onam formlarını imzalamıştır.

Görüşmeler sırasında kendilerini rahat hissetmelerini sağlayabilmek amacıyla çocuklarla veri toplama süreci öncesinde tanışılmış ve etkileşimde bulunulmuştur. Veriler, çalışmaya katılan her çocukla 15-20 dakika süreyle sessiz ve katılımcıların kendilerini rahat hissedebileceği bir ortamda birebir görüşme yapılarak elde edilmiştir. Görüşme, belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olma özelliği nedeniyle olgu bilim çalışmalarında veri toplamak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları transkript edilerek yazılı belge hâline getirilerek analiz edilmiştir. Çocukların demografik bilgilerine ilişkin bilgilere sınıf öğretmenleri aracılığıyla ulaşılmış ve ulaşılan bilgiler “Çocuk Demografik Bilgi Formu”na yazılı olarak kaydedilmiştir. Araştırmanın verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılında toplanmıştır.

Araştırmada çocukların kendi anne babalarına yönelik algılarını görüşlerine ve anlatımlarına dayalı olarak ayrıntılı ve bütünsel şekilde incelemek amacıyla içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar

çerçevesinde bir araya getirilerek organize edilir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İlk olarak çocuklarla yapılan görüşmelerin kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmış ve veri seti ortaya çıkarılmıştır. Veriler incelenerek kodlama işlemi yapılmış ve kodlar belirli kategoriler altında toplanmıştır. Bu kategoriler doğrultusunda temalar oluşturulmuş ve temalar çerçevesinde bulgular yorumlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun biçimde 5 tema oluşturulmuştur.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik nicel araştırmalardan farklı olarak inandırıcılık olarak ifade edilmektedir (Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda geçerliği sağlamak amacıyla elde edilen verilerin ve ulaşılan sonuçların teyit edilmesine yardımcı olacak çeşitleme, katılımcı teyidi vb. yöntemler kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmada iç geçerliği sağlamak amacıyla uzun süreli etkileşim yönteminden yararlanılmaktadır (Başkale, 2016). Çalışmada uzun süreli etkileşim yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocukların öğrenim gördüğü okul öncesi eğitim sınıfında beş gün boyunca çocukların aktivitelerine katılarak güven ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için görüşmeler sırasında yönlendirici olmaktan kaçınılmış ve mümkün olduğunca tarafsız olmaya özen gösterilmiştir.

Nitel araştırmanın inanılabilirliğini artırmada kullanılan bir diğer yöntem ise uzman incelemesidir. Bu yöntemde araştırma konusu ve nitel araştırma yöntemleri hakkında bilgiye sahip ve uzmanlaşmış kişilerden farklı boyutlarda araştırmayı incelemesi istenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada uzman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. İki farklı alan uzmanı tarafından çalışma yöntemsel açıdan incelenmiştir.

Araştırmanın genellenebilir yani dış geçerliğini sağlayabilmek adına amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmış ve çalışmada yalnızca Roman çocuklarla çalışılmıştır. Amaçlı örneklemede araştırmacılar çalışma için en uygun özelliklere göre katılımcıları belirlemektedirler (Başkale, 2016; Yıldırım, 2010). Ayrıca genellenebilirliği sağlamak amacıyla çalışmada ayrıntılı betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Ayrıntılı betimlemede katılımcı görüşmelerinden, araştırma notlarından ve belgelerden yapılan alıntılar sunulurken bulgular uygun kanıtlarla desteklenir ve detaylı biçimde tanımlanır (Merriam, 2013). Bu amaçla, bulguların açıklanmasında katılımcıların birebir görüşmeler sırasında verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çalışmaya katılan her çocuğa “Ç1, Ç2, Ç3, ... Ç30” şeklinde kodlar verilmiş

ve bu kodlar alıntılarda belirtilmiştir. Ayrıca alıntılarda kod isimlerinin yanında çocukların cinsiyet ve yaş bilgisine yer verilmiştir. Buna göre kız çocuklarının cinsiyeti “K” erkek çocuklarının cinsiyeti “E” harfi ile gösterilmiştir. Çocukların yaş bilgisi ise doğrudan rakamla belirtilmiştir.

Bulgular

Roman ailelerde büyüyen okul öncesi dönemdeki çocukların anne balarına yönelik algılarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular, çocukların anne ve baba kavramına, anne ve babasının görevlerine, anne babasının zamanını nasıl geçirdiğine, anne ve babasının nasıl biri olduğuna, anne babasıyla birlikte yaptığı faaliyetlere yönelik algılarına ilişkin bulgular olmak üzere 5 temada sunulmuştur.

Çocukların Anne ve Baba Kavramına Yönelik Algıları

Çocukların anne ve baba kavramını nasıl algıladıklarına ilişkin bulgulara Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların Anne ve Baba Kavramına Yönelik Algıları

Anne Kavramı	Yanıtlama Sıklığı	Baba Kavramı	Yanıtlama Sıklığı
Evdeki işleri yapan	14	İşe giden/evin geçimini sağlayan	19
Sevgi gösteren	7	Sevgi gösteren	5
Çocuk bakan	7	Araba süren	4
Eşine hizmet eden	2	İhtiyaçları karşılayan	2

Tablo 1’de çocukların anne kavramını evdeki işleri yapan (14), sevgi gösteren (7), çocuk bakan (7) ve eşine hizmet eden (2) kişi olarak açıkladığı, baba kavramını ise işe giden/evin geçimini sağlayan (19), sevgi gösteren (5), araba süren (4) ve ihtiyaçları karşılayan (2) kişi olarak açıkladığı görülmektedir. Çocukların çoğunluğunun anne kavramını evdeki işleri yapan, baba kavramını ise işe giden/evin geçimini sağlayan kişi olarak açıkladıkları görülmüştür. Çocukların anne ve baba kavramıyla ilgili yanıtlarından bazıları şöyledir:

“Baba para kazanır, çikolata alır. Her gün işe gider.” (Ç20, K6)

“Anne çamaşır yıkar. Yemek yapar, odaları toplar.” (Ç21, K4)

“Anne çocuklara bakar. Onlara yemek yedirir ve banyo yaptırır. Bir de beni okula getirir.” (Ç25, E6)

“Babam beni öper bana sarılır. Ben de onu öperim, mutlu oluruz.” (Ç28, E6)

Çocukların Annesinin ve Babasının Görevlerine Yönelik Algıları

Çocukların annesinin ve babasının görevlerine yönelik algılarının nasıl

olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Annesinin ve Babasının Görevlerine Yönelik Algıları

Annenin Görevleri	Yanıtlama Sıklığı	Babanın Görevleri	Yanıtlama Sıklığı
Ev işi yapmak	23	İşe gitmek	17
İşe gitmek	3	İhtiyaçları karşılamak	6
Çocuk bakmak	2	Oturmak	4
Eşine hizmet etmek	2	Tamirat yapmak	3

Tablo 2’de çocukların annelerinin görevlerine yönelik ev işi yapmak (23), işe gitmek (3), çocuk bakmak (2) ve eşine hizmet etmek (2) olarak yanıt verdikleri görülmektedir. Çocuklar babalarının görevini ise işe gitmek (17), ihtiyaçları karşılamak (6), oturmak (4) ve tamirat yapmak (3) olarak yanıtlamıştır. Çocukların yanıtları incelendiğinde büyük çoğunluğunun annesinin görevlerini yemek hazırlama, bulaşık yıkama, temizlik yapma ve çamaşır yıkama gibi ev işleriyle, babalarının görevini ise çoğunlukla işe gitmekle ilgili oldukları görülmüştür. Çocukların anne ve babalarının görevleriyle ilgili yanıtlarından bazıları şöyledir:

“Anneler işe gider hep. O çalıştığı için çok yorgun oluyor benimle oynamıyor.” (Ç1, E5)

“Baba işe gider, para kazanır. Sonra bize bir şeyler alır işte.” (Ç3, K4)

“Musluğu tamir etmek, bozulan eşyalarımızı çalıştırmak.” (Ç8, K4)

“Bulaşıkları yıkıyorlar, anneler iş yapar. Evi süpürürler mesela.” (Ç9, K4)

Çocukların Annesinin ve Babasının Zamanını Nasıl Geçirdiğine Yönelik Algıları

Çocukların annesinin ve babasının zamanını nasıl ya da ne yaparak geçirdiğine yönelik bulgulara Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların Annesinin ve Babasının Zamanını Nasıl Geçirdiğine Yönelik Algıları

Anne Zamanını Nasıl Geçiriyor	Yanıtlama Sıklığı	Baba Zamanını Nasıl Geçiriyor	Yanıtlama Sıklığı
Mutfak işleri yapar.	19	Televizyon izler.	15
Ev işi/temizlik yapar.	6	Dışarda arkadaşlarıyla oyun oynar.	8
Gezmeye gider.	5	Uyur.	7

Tablo 3’te çocukların annelerinin zamanını mutfak işleri yaparak (19), ev işi/temizlik yaparak (6) ve gezmeye giderek (5) geçirdiğini söyledikleri görülmektedir. Babalarının ise zamanını televizyon izleyerek (15), dışarda arkadaşlarıyla oyun oynayarak (8) ve uyuyarak (7) geçirdiğini söylemişlerdir.

Çocukların çoğunluğunun annelerinin mutfak işleri yaparak zamanını geçirdiğini söylerken babalarının ise zamanını televizyon izleyerek geçirdiğini belirtmişlerdir. Çocukların annesinin ve babasının zamanını nasıl geçirdiğine yönelik yanıtlarından bazıları şöyledir:

“Babam oturma odasında, işte maç izler hep.” (Ç5, E6)

“Annem en çok yemek yapar. Mutfakta pasta yapar. Sofrayı toplar, bulaşık yıkar.” (Ç14, K5)

“Babam anca oturuyor, anneme hiç yardım etmiyor, televizyon izliyor hep.” (Ç22, E6)

“Mutfakta yani. Annem hep mutfakta yemek yapıyor, bulaşık yıkıyor. Biz babamla televizyon izlerken meyve hazırlıyor.” (Ç25, E6)

“Babam arkadaşlarıyla oyun oynar, bazenleri beni götürür, tavla oynuyorlar.” (Ç28, E6)

Çocukların Annesinin ve Babasının Nasıl Biri Olduğuna Yönelik Algıları

Çocukların annesini ve babasını nasıl biri olarak algıladıklarına ilişkin bulgulara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların Annesinin ve Babasının Nasıl Biri Olduğuna Yönelik Algıları

Anne Nasıl Biri	Yanıtlama Sıklığı	Baba Nasıl Biri	Yanıtlama Sıklığı
Fiziksel özellikler	5	Fiziksel özellikler	4
Davranış özellikleri:		Davranış özellikleri:	
Olumlu özellikler	22	Olumlu özellikler	16
Olumsuz özellikler	3	Olumsuz özellikler	10

Tablo 4’te çocukların annelerinin ve babalarının nasıl biri olduğuna yönelik yanıtlarında fiziksel ve davranış özelliklerini dikkate aldıkları görülmüştür. Çocukların annelerinin uzun saçlı, güzel biri olduğu şeklinde fiziksel özellikleriyle (5) ilişkili yanıtları olduğu gibi, davranış özellikleriyle (25) ilişkili yanıtlarında mutlu biri, iyi biri gibi olumlu özellikler (22) ve kızgın biri, kötü biri gibi olumsuz özelliklere (3) değindikleri görülmüştür. Çocukların babalarının nasıl biri olduğuna yönelik ise sakallı, uzun boylu biri şeklinde fiziksel özellikleriyle (4) ilişkili yanıtları olduğu gibi davranış özellikleriyle ilişkili yanıtlarında mutlu, iyi biri gibi olumlu özellikler (16) ve kızgın, kötü davranan biri gibi olumsuz özelliklere (10) değindikleri görülmüştür. Çocukların büyük çoğunluğunun annelerini ve babalarını olumlu davranış özellikleri taşıyan biri olarak algıladıkları belirlenmiştir. Çocukların anne ve babalarının nasıl biri olduğuna yönelik yanıtlarından bazıları şöyledir:

“Annem kötü biri bana vuruyor. Kötü sözler söylüyor ben üzülüyorum.” (Ç15, E5)

“Annem çok iyi biri. Beni hep seviyor. Bazen kardeşimle ilgilense bile ben onu çok seviyorum.” (Ç16, K5)

“Babam yaramazlık yapınca vuruyor, bana kötü davranıyor.” (Ç20, K6)

“Annemin uzun saçları var, güzel biri. Biliyor musun annem benim saçlarımı örüyor okula gelirken.” (Ç23, K6)

“Babam iyi biri işte. Bizi sever. Bana bir şeyler alır marketten mesela sakız.” (Ç25, E6)

Çocukların Annesi ve Babasıyla Birlikte Yaptığı Faaliyetlere Yönelik Algıları

Çocukların annesiyle ve babasıyla birlikte yaptıkları faaliyetlere yönelik algılarının nasıl olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların Annesi ve Babasıyla Birlikte Yaptığı Faaliyetlere Yönelik Algıları

Anneyle birlikte yapılan faaliyetler	Yanıtlama sıklığı	Babayla birlikte yapılan faaliyetler	Yanıtlama sıklığı
Mutfak aktivitesi	13	Televizyon izlemek	12
Oyun oynamak	8	Alışveriş yapmak	9
Televizyon izlemek	5	Oyun oynamak	7
Gezmek	4	Birlikte işe gitmek	2

Tablo 5’te çocukların anneleriyle birlikte mutfak aktivitesi (13), oyun oynama (8), televizyon izleme (5) ve gezme (4) gibi faaliyetlerde buldukları, babalarıyla birlikte ise daha çok televizyon izleme (12), alışveriş yapma (9), oyun oynama (7) ve birlikte işe gitmeye (2) yönelik faaliyetlerde buldukları görülmektedir. Çocukların çoğunluğunun anneleriyle mutfak aktivitesi, babalarıyla ise televizyon izleme faaliyetlerini yaptıkları belirlenmiştir. Çocukların anne ve babalarıyla birlikte yaptıkları faaliyetlere yönelik yanıtlarından bazıları şöyledir:

“Annemle çok güzel kurabiyeler yaparız. Ben kurabiyelere şekiller veriyorum böyle elimle.” (Ç12, K4)

“Annemle akşam mahallede gezeriz, bakkala gideriz.” (Ç2, E5)

“Yemekten sonra annemle televizyon izliyoruz, sonra ben uyuyorum.” (Ç14, K5)

“Televizyonda maç seyrediyoruz, babam çay içiyor, biz fenerbahçe takımını tutuyoruz.” (Ç1, E5)

“Arabacılık oynarız. Ben geçiyorum babamı, hızlıyım çünkü.” (Ç27, K6)

“Babam beni iş yerine götürür.” (Ç9, K4)

Tartışma

Okul öncesi dönemdeki Roman çocukların anne babalarına yönelik algılarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada çocukların büyük çoğunluğunun anne kavramını ev işleri yapan; yani bulaşık yıkama, evi süpürme, çamaşır yıkama, yemek yapma gibi işlerden sorumlu kişi olmasıyla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Baba kavramını ise çoğunlukla işe giden ve evin geçimini sağlayan kişi olarak açıklamışlardır. Çocukların çoğunluğunun anne kavramını evdeki işleri yapan, baba kavramını ise işe giden/evin geçimini sağlayan kişi olma ile ilişkilendirilmesi dikkat çekicidir. Çocukların görüşleri anne ve babalığa ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel bir algıya sahip olduklarına işaret etmektedir. İlgili alanyazında bu araştırmanın sonucuyla benzer araştırma sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir. Dirı (2018) tarafından yapılan çalışmada çocukların anne kavramını ev işi yapan, çocuk doğuran ve bakan, kibar ve güzel gibi ifadelerle açıklarken, baba kavramını ise işe giden, çocuğu olan ve seven, ihtiyaçlarımızı alan ve anneye yardım eden gibi ifadelerle açıkladıkları görülmüştür. Aytekin ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada da çocukların çoğunlukla anne kavramını ev işi yapan kişi olarak tanımlarken baba kavramını işe giden kişi olarak açıkladıkları ortaya konmuştur. Benzer şekilde Akar ve Aksoy (2018) tarafından yapılan çalışmada da çocuklar anneyi yemek, temizlik yapan ve çocuklara bakan kişi olarak tanımlamışken, babayı işe gitme işlevi ile açıklamışlardır. Türkiye’de ebeveynlerin genellikle geleneksel anne babalık rollerini taşıyan davranışlar sergilediklerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008). Türk aile yapısında çocuk yetiştirme ve ailenin varlığını sürdürebilmesi için gerekli faaliyetlerin sorumluluğu büyük oranda annelerdedir (Demircioğlu, Tezel-Şahin ve Günindi, 2011). Günümüzde annelerin iş hayatında daha aktif rol üstlenmelerinin ve ekonomik özgürlüğe erişmiş olmalarının toplumsal olarak ailedeki roller ve sorumluluklarda farklılık meydana getirdiği ifade edilmektedir (Kuzucu, 2011). Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda çalışan kadınların ev işleri ve çocuk bakımı gibi işlerde daha eşitlikçi bir anlayışa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Erkal ve Çopur, 2013). Türkiye’de babalık rollerinin annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık gösterdiği, annenin çalışmadığı durumlarda babaların çocuk bakımı ya da ev işleri konusunda geleneksel bir tutum sergilediği ancak annenin çalıştığı durumda sorumlulukların paylaşıldığı

vurgulanmaktadır (Tutkun ve Tezel-Şahin, 2016). Smith, Ballard ve Barham (1989)'ın yaptıkları araştırmaya göre çocukların anneleri herhangi bir işte çalışsa bile babalarının ücretli olarak çalışmasının çocuklar tarafından daha ön planda tutulduğu ve işe gitmenin baba ile ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Yapılan farklı bir araştırmada toplumsal cinsiyet algısının şekillenmesinde ailenin sosyoekonomik düzeyinin etkili olduğu saptanmıştır. Buna göre, ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması, anne ve babanın geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen davranışlar sergilemelerinde etkili bir faktördür (Altuntaş ve Altınova, 2015). Ayrıca farklı bir çalışmada alt sosyo-ekonomik düzeydeki babaların çocuklarına karşı geleneksel babalık rolünü benimsedikleri ifade edilmiştir (Mercan ve Tezel-Şahin, 2017). Bu çalışmaya katılan çocukların ailelerinin hem alt sosyo-ekonomik düzeyde olması hem de çoğunlukla annelerin ev hanımı olmaları nedeniyle işe giden, para kazanan ya da evin geçimini sağlayan kişinin baba olmasının, çocukların anneliğe ve babalığa yönelik algısını geleneksel bir yapıda şekillendirmiş olabileceği söylenebilir.

Çocukların çoğunlukla annenin görevini ev işi yapmak, babanın görevini ise işe gitmek olarak algıladıkları belirlenmiştir. Yapılmış olan diğer araştırmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bir araştırmada okul öncesi çocuklarının annelerin rolünü ev işlerini yapmak ve çocukları korumak olarak algıladıkları belirlenmiştir (Smith, Ballard ve Barham, 1989). Bağçeli Kahraman ve Arabacıoğlu (2018) yaptıkları araştırmada okul öncesi çocukların annenin görevlerini ev işi yapmak, çocuklarına bakmak ve onları sevmekle ilişkilendirirken, babanın görevini işe gitmek, para kazanmak ve güçlü olmakla ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Benzer biçimde başka bir araştırmada evde ev işlerinde annelerin aktifken, babaların tamirat işlerinde daha aktif rol aldıkları ortaya konmuştur (Ata-Doğan, Akyol-Atış ve Güney-Karaman, 2018). Diri (2018) araştırmasında okul öncesi çocuklarının annenin görevini ev işi yapmak, telefona bakmak ve oturmak gibi faaliyetlerle ilişkilendirirken, babanın görevini ise televizyon izlemek, uyumak, anneye yardım etmek, telefona bakmak ve tamirat yapmak gibi faaliyetlerle ilişkilendirdiklerini belirlemiştir. Goldman ve Goldman (1983) çocukların bakımıyla ilgili görevlerde tüm çocukların annelerini işaret ettiklerini ortaya koymuştur. Geleneksel toplumsal cinsiyet ve yargılarına göre kadının en önemli görevi çocuklarını büyütme ve aile hayatının devamlılığını sağlamaktır (Moya, Expósito ve Ruiz, 2000). Bu noktadan hareketle, çocukların anne babalarının görevlerine yönelik algılarında da geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rollerinde kalıp yargılara sahip

oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Çocukların anne babalarının zamanını nasıl geçirdiğine ilişkin olarak çoğunluğunun annelerinin zamanını mutfak işleri yaparak, babalarının ise zamanını televizyon izleyerek geçirdiğini söyledikleri görülmüştür. Benzer biçimde Aytekin ve arkadaşlarının (2016) araştırmasında çocukların annelerinin evde çoğunlukla bakım sağlamak, ev işi ve yemek yapmakla ilgili işler yaptıklarını, babaların ise televizyon seyrettiklerini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların annelerinin ve babalarının nasıl biri olduğuna yönelik algılarında bazı çocukların anne babanın fiziksel özelliklerine ve bazılarının ise davranış özelliklerine odaklandığı belirlenmiştir. Çocuklar çoğunlukla anne ve babalarının olumlu davranış özelliklerine vurgu yapmıştır. Çocuğun duygusal dünyasında anne ve babasının önemli bir yeri vardır. Özellikle anne sevgisinin dengeli, sürekli ve tutarlı verilebilmesi çocuğun fizyolojik ihtiyaçları kadar önemlidir (Özensel, 2004). Ayrıca annenin çocuğuna karşı göstermiş olduğu ilgi çocuğun annesiyle kuracağı ilişkiye duygusal nitelik kazandıracaktır. Bu nedenle çocuğun annesi tarafından sevildiğini hissetmesi ve ilgi görmesi çocuğun anne kavramıyla ilişkili olarak zihninde olumlu algılara neden olacaktır. Çocukların algıları yönünden anneliğin araştırıldığı bir çalışmada çocukların genelde anneyi ailenin en önemli bireyi olarak gördükleri, annelerini daha samimi, yumuşak, az cezalandıran ve şefkatli olarak algıladıkları belirtilmiştir (Özguven, 2001). Çalışma grubundaki çocukların sevgi, ilgi ve bakım ihtiyaçlarını daha ön planda olması nedeniyle annelerine karşı duydukları sevgiden kaynaklı olarak annelerinin davranışlarını değerlendirirken daha olumlu bir eğilimde oldukları söylenebilir. Bu çalışmanın bulgularında az sayıda da olsa çocukların annelerine ve babalarına ilişkin olumsuz algılarının da bulunduğu görülmüştür. Anne ve baba arasında kıyaslama yapıldığında babaların olumsuz davranış özellikleri çocuklar tarafından anneye göre daha fazla vurgulanmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre ailelerin eğitim seviyesi ve sosyoekonomik düzeyi düştükçe çocukların şiddete maruz kalma riski artmaktadır (İnci ve Duman, 2014). Bireylerdeki şiddet algısı ve şiddet davranışlarının gelişiminde bireysel, çevresel veya kültürel faktörler etkili olmaktadır (Özyürek, 2017). Çalışma grubundaki çocukların ailelerinin eğitim seviyesinin ve sosyoekonomik düzeylerinin düşük olması babaların çocuklarına karşı uygun olmayan davranışlarda bulunmasını açıklayabilmektedir.

Çocukların anneleriyle ve babalarıyla birlikte yaptıkları faaliyetler

incelendiğinde; çoğunlukla anneleriyle mutfak aktivitesi yaptıklarını, babalarıyla ise televizyon izlediklerini söyledikleri görülmüştür. Diğer yanıtlarda çocukların anneleriyle oyun oynamak, televizyon izlemek ve gezmek gibi aktiviteler, babalarıyla ise alışveriş yapmak, oyun oynamak ve birlikte işe gitmek gibi aktiviteler yaptıkları belirtilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır. Bağçeli, Kahraman ve Arabacıoğlu (2018) yaptıkları araştırmada çocukların çoğunluğu anneleriyle parka, gezmeye, akraba ziyaretine, misafirliğe ve arkadaşlarına gittiklerine ilişkin yanıtlar verirken; babalarıyla markete, pazara, lunaparka ve parka gittiklerini belirtmişlerdir. Aytekin ve arkadaşları (2016) çocukların anne ve babalarıyla en çok alışveriş merkezine, markete ve parka gittiklerini belirlemiş ve okul öncesi çocukların babalarını en çok televizyon izleyen ve salonda vakit geçiren bir rolde betimledikleri görülmüştür. Farklı araştırmalarda babaların çocuklarıyla hayvanat bahçesine, parka, tiyatroya, sinemaya gitme ve alışveriş yapma gibi faaliyetler yaptıkları ortaya konmuştur (Tezel-Şahin, Akıncı-Coşgun ve Aydın-Kılıç, 2017; Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu, 2013). Düşük sosyo-ekonomik durumda olan ailelerin çocuklarının orta veya yüksek sosyoekonomik durumda olan çocuklara göre daha fazla televizyon izlediği ve çocuklarının televizyon izleme süreleriyle ilgili endişe duymadıkları ortaya konmuştur (De Decker, 2011'den akt; Çelebi, 2014). Birlikte televizyon izlemenin çocuklar tarafından ortak bir faaliyet gibi algılanması çocukların yaşlarının küçük olması nedeniyle bir arada bulunmanın ortak bir faaliyet için yeterli olacağı izleniminde olmaları ile açıklanabilir. Çocukların yanıtları arasında sayıca çok az çocuğun anne ve babasıyla oyun oynadığını ifade ediyor olması da dikkat çekici bir bulgudur. Anne ve babaların çocuklarının gelişimi üzerinde en çok etkili oldukları okul öncesi dönemde çocuklarıyla oyun oynamaları önemlidir. Erbay ve Durmuşoğlu-Saltalı (2012) tarafından yapılan araştırmada annelerin çocuklarıyla oyun oynama konusunda zaman azlığı, yorgunluk, bilgi eksikliği gibi sıkıntıların mevcut olduğuna değindikleri görülmüştür. Ayrıca annelerin çocuklarının temel bakım ihtiyaçlarını karşılamalarının yeterli olabileceği düşüncesiyle oyun oynamak ya da nitelikli zaman geçirmekle ilgili ihtiyaçlarını göz ardı ediyor oldukları düşünülebilir. Okul öncesi dönemde oyun çocuklar için temel bir ihtiyaç olmakla birlikte ebeveyn çocuk etkileşiminde kaliteli ve nitelikli zaman geçirmek için önemli bir araçtır (Özyürek ve Gürleyik, 2016). Tezel-Şahin, Akıncı-Coşgun ve Aydın-Kılıç (2017) yaptıkları araştırmada üniversite mezunu babaların diğer öğrenim düzeyindeki babalara göre daha fazla oyun oynama, kitap okuma ve sohbet etme faaliyetleri gerçekleştirdiklerini ortaya

koymuştur. Bu çalışmadaki anne ve babaların öğrenim düzeylerinin düşük olması nedeniyle anne babaların çocuklarıyla oyun oynayarak nitelikli zaman geçirmeleri konusunda farkındalıklarının zayıf ya da bilgilerinin yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Sonuç

Okul öncesi dönemde çocuklar için anne babaları önemli rol modelleridir. Aile hayatı içinde pek çok konuda anne babalar davranışlarıyla çocukların dikkatini çeker. Anne babaların ev içindeki rolleri çocukların toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında cinsiyet eşitliğine duyarlı olmalarında belirleyici olmaktadır.

Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki Roman çocukların anne ve babalarına yönelik algılarının geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde şekillendiği belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulguları benzer pek çok araştırmanın sonucu ile örtüşmektedir. Dolayısıyla her ne kadar kendilerine özgü hayat biçimleriyle farklı kültürel özellikler taşıyor olsalar da Roman ailelerde büyüyen çocukların anne baba algılarının diğer çocuklarla benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar ışığında çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında anne babalık ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi konularda çalışmalara katılmalarının faydalı olacağı söylenebilir. Ayrıca, anne babaların da bu konulardaki farkındalıklarının ve bilgilerinin artırılması gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunun için okul öncesi eğitim aracılığıyla anne baba eğitimi ve aile katılım çalışmaları yapılmasının etkili olacağı öngörülmektedir. Roman ailelerde büyüyen okul öncesi dönemdeki Roman çocuklarla yürütülmüş olan bu çalışmanın benzer biçimde yaşça daha büyük Roman çocuklarla ya da farklı kültürel özelliklere sahip gruplardaki çocuklarla yürütülmesi ve sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akar, T. ve Aksoy, A. B. (2018). Çocukların anne babalarına yönelik algılarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 9(1), 31-46.
- Akgün, E. ve Ergül, A. (2015). 55-74 aylık çocukların resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(2), 209-228.
- Altuntaş, O. ve Altınova, H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Turkish Studies*, 10(6), 83-100.
- Ata-Doğan, S., Akyol-Atış, N. ve Güney-Karaman, N. (2018). Beş yaş çocuklarının cinsiyet kalıp yargı düzeyleri ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Gazi*

- Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 53-65.
- Aytekin, Ç., Artan, İ., Bencik-Kangal, S., Çalışandemir, F. ve Özkızıklı, S. (2016). Çocukların anne babalarına yönelik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 168-188.
- Bağçeli-Kahraman, P. ve Arabacıoğlu, B. (2018). Çocukların anne babalarına yönelik algıları ile anne-çocuk etkileşiminin cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *The Journal of Social Studies*, (Özel sayı), 1-16.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *DEUHFED*, 9(1), 23-28.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni*. (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 2009).
- Çabuk-Kaya, N. (2011). Aile ve çocuk. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner, (Ed.), *Aile sosyolojisi* (1. baskı) içinde (106-131) (Yayın no 2306). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.
- Çağdaş, A. (2009). *Anne baba çocuk iletişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çelebi, E. (2014). 4-6 yaş arası çocukların televizyon izleme alışkanlıkları üzerine okul öncesi öğretmenlerin görüş ve tutumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 476- 485.
- Çelik, K. ve Yüce-Tar, Y. (2015). Samsun'da yaşayan Romanlar: Sınırlı sosyal hakla yaşam kurma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 621-635.
- Çeviker, A., Mumcu, H. E., Şekeroğlu, M. Ö. ve Bayrak, M. (2018). Unicef'e göre Türkiye'de dezavantajlı kabul edilen grupların sportif etkinliklerle sosyal uyumun sağlanması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 221-238.
- Demircioğlu, H., Tezel-Şahin, F. ve Günindi, Y. (2011). Anne babaların görüşlerine göre aile işlevleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 93-105.
- Diktaş, A., Deniz, A. Ç. ve Balcıoğlu, M. (2016). Uşak'ta yaşayan Romanların Türk eğitim sistemi içerisinde yaşadıkları problemler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1121-1142.
- Diri, E. (2018). *Okul öncesi eğitim öğrencilerinin anne-baba algılarının incelenmesi (36-72 ay)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbay, F. ve Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 249-264.
- Erkal, S. ve Çopur, Z. (2013). The views and behaviours of women on the distribution of responsibility in household activities. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 13(31), 49-64.
- Evirgen, N. (2010). *Aile içi örüntülerin çocukların algıları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fulcher, M., Sutfin, E. L. ve Patterson, C. J. (2008). Individual differences in gender development: Associations with parental sexual orientation, attitudes, and division of labor. *Sex Roles*, 58(5-6), 330-341.
- Genç, Y., Taylan, H. H. ve Barış, İ. (2015). Roman çocuklarının eğitim süreci ve akademik başarılarında sosyal dışlanma algısının rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33, 79-97.

- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 2011).
- Goldman, G. D. J. ve Goldman, J. R. (1983). Children's perceptions of parents and their roles: a cross-national study in Australia, England, North America and Sweden. *Sex Roles*, 9(7), 791-812.
- İnci, Y. ve Duman, A. (2014). Çocuğa yönelik şiddetin sosyokültürel ve ekonomik boyutları: Erzurum ili örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 524-536.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 10(4), 33-38.
- Kasapoğlu, A. (2011). Sosyolojik yaklaşımlar temelinde aile kuramları. A. Kasapoğlu ve N. Karkiner, (Ed.), *Aile sosyolojisi* (1. baskı) içinde (2-26) (Yayın no. 2306). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.
- Kırkıncıoğlu, M. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Koptekin, D. (2013). *Roman çocukların kendi kimliklerini tanımlama biçimleri: İzmir Tepecik örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kumcağız, H., Özcan, Ö. ve Şahin, C. (2018). Roman çocukların okul devamsızlığına ilişkin öğrenci, öğretmen, veli görüşleri ve çözüm önerileri. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 54-85.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Mercan, Z. ve Tezel-Şahin, F. (2017). Babalık rolü ve farklı kültürlerde babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Mercan-Uzun, E. ve Bütün, E. (2015). Roman çocukların okula devamsızlık nedenleri ve bu durumun çocuklar üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 315-328.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 2009).
- Moya, M., Expósito, F. ve Ruiz, J. (2000). Close relationships, gender, and career salience. *Sex Roles*, 42(9-10), 825-846.
- Okutan, E. ve Turgut, R. (2018). Çocuk yoksulluğunun farklı bir etnik grup olan Roman çocukları açısından değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 5(8), 132-146.
- Öksüz, Y., Güven-Demir, E. ve Baba-Öztürk, M. (2018). Roman çocukların okul doyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Samsun ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 256-268.
- Önder, A. (2003). *Ailede iletişim*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özdemir, A. (2017). Roman mahallelerinde kentsel dönüşümün çalışma ilişkileri üzerine etkileri: Sakarya Gazi Paşa Mahallesi araştırması. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(8), 150-169.
- Özensel, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 77-96.
- Özgüven, E. İ. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özyürek, A. (2017). Çocuğa yönelik şiddete duyarlık ölçeği geliştirme çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 462-472.
- Özyürek, A. ve Gürleyik, S. (2016). Anne babaların okul öncesi dönem çocukları ile

- etkileşimlerinde oyunun yeri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1283-1289.
- Smith, B. A., Ballard, D. K. ve Barham, J. L. (1989). Preschool children's perceptions of a parent and teacher roles. *Early Childhood Research Quarterly*, 4(4), 523-532.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125-146.
- Tezel-Şahin, F., Akıncı-Coşgun, A. ve Aydın-Kılıç, Z. N. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *GEFAD*, 37(1), 319-343.
- Tezel-Şahin, F. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Toprak-Karaman, Z. (2007). *Kentsel mekanların kullanımında sosyal kategori olarak Romanlar (Konak ilçe belediyesi-Ege mahallesi örnekleme)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutkun, C. ve Tezel-Şahin, F. (2016). Anne, baba ve çocukların doğal gözlemleri: Bir kitapçı ortamında anne çocuk mu? Baba çocuk mu? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2293-2308.
- Türkoğlu, B., Çeliköz, N. ve Uslu, M. (2013). 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 54-71.
- Yağan-Güder, S. ve Güler-Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 424-446.
- Yavuzak-Taban, E. (2010). *Roman öğrencilerin eğitime erişimleri (Fatih ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (2003). *Okul çağı çocuğu* (1. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.